

NİMETLERE KARŞI ŞÜKÜR BORCUMUZ¹

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَى بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَئُوسًا ﴿٨٣﴾

“İnsana nimet verdiğimizde yüz çevirip yan çizer. Kendisine şer dokununca da umutsuzluğa düşer.”²

Yüce Rabbimiz bizleri en güzel bir şekilde yaratmış³ ve sayısız nimetlerle donatmıştır. Şükrettiğimiz zaman bu nimetlerin arttırılacağı, nankörlük etmemiz hâlinde ise sahip olduğumuz nimetlerden mahrum kalacağımız ayette açıkça haber verilmektedir. Kulun Allah’a şükretmesi, Allah’ın nimet ve ihsanlarını itiraf ederek O’na övgüde bulunması ve kulluğa devam etmesi ile olur. Çünkü insanın, kulluğa devam etmesi şükrünü ve Allah’a yakınlığını artırır. Diğer taraftan bazı nimetlere sahip olmak, başkalarına karşı haksızlık gerekçesi de yapılmamalıdır. Nimete şükür, o nimete sahip olamayanları küçümsemeye ve onlara zulmetmeye sebep olmamalıdır. Aksine insanın sahip olduğu nimetler, alçak gönüllülüğünü arttırmalı ve daha çok şükretmesine vesile olmalıdır. Zira Peygamberimiz (s.a.s) de çokça ibadet etmekle şükreden bir kul olmanın mutluluğuna erdiğini haber vermiştir.⁴

Yukarıda geçen ayette, kişinin şükürden ve Allah’ı anmaktan yüz çevirmesi; O’na itaat etmemesi, büyüklük taslayarak arkasını dönmesi, bir hastalığa yakalandığı, fakirlik ya da sıkıntı ile karşı karşıya kaldığında Allah’ın rahmetinden ümidini kesmesi yahut tamamen ümitsizleşmesi şeklinde yorumlanmıştır.

İnsanın yapısında nimetlere karşı şükür borcunu yerine getirememesi hususunun bulunduğu değişik ayetlerde ifade edilmektedir. Mesela, denizde boğulmak üzere iken kurtulup tekrar eski hâllerine dönenler, düşman, hastalık, fakirlik gibi belalardan Allah’ın inayeti ile kurtulduktan sonra yine nankörlük yapanlar nimetlere karşı şükür borcunu yerine getirmeyenlere örnek gösterilmektedir.⁵ Kişi, sanki içinde bulunduğu bu nimetleri, daha önce Rabbi vermemiş gibi, elinden gidince geçmişi tamamen unuttur, gelecekte de umudunu keser. Oysaki bu nimetleri önceden veren Cenab-ı Hak bunları insana yine verir, O’na şükretmesi, tövbe ve istiğfara yönelmesi gerekirken hemen feryat eder ve nimetlere karşı nankörlük gösterir. İnsanın nankörlüğü ile ilgili olarak Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyrulmaktadır:

وَأَتِيكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾

“O, istediğiniz şeylerin hepsinden size verdi. Eğer Allah’ın nimetlerini saymaya kalkışsanız sayamazsınız. Şüphesiz insan çok zalimdir, çok nankördür.”⁶

¹ Bu konu, Dr. Ercan ESER ve Dr. Faruk GÖRGÜLÜ’nün “Kur’an’dan Öğütler” adlı kitaptaki yazılarından derlenerek hazırlanmıştır.

² İsrâ, 17/83.

³ Tîm, 95/4.

⁴ Buhârî, Tefsirü Sûre, (48), 2; Müslim, Münafikîn, 81.

⁵ Lokman, 31/32; En’âm, 6/62-63.

⁶ İbrâhîm, 14/34.

Ne yazık ki zaman zaman hepimiz ya nimetlere karşı nankörlük içinde bulunuyor ya da nankörlük içinde bulunanlara şahit oluyoruz. Kur'an'da insanın musibetler karşısındaki zayıflık⁷, acelecilik⁸, hırslılık⁹ ve nankörlük gösterdiğine dikkat çekilmiş, bu arzu ve isteklerin kontrol altına alınması, esiri olunmaması istenmiştir. O hâlde fitratımızda mevcut olan bu niteliklerimizi kontrol altına almamız, bu nimetleri dilediğine veren, dilediğinden alan kullarına rahmetiyle tecelli eden yüce Rabbimizin nimetlerine şükretmemiz bir kulluk borcumuzdur.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız ayetin devamında kendilerine nimet verilen kimselerin bu nimetlerden mahrum kaldıkları zaman ümitsizliğe kapıldıkları belirtilmektedir. Öyle ki insan, hasta iken iyileştiğinde, fakir iken zenginleştiğinde, zayıf iken güçlendiğinde hemen şu düşünceye kapılır. “Bütün o kötülükler benden uzaklaşıp gitti. Bir daha başıma hiçbir sıkıntı gelmeyecek” zanneder. Bu sıkıntıdan kendi kendine kurtulduğunu düşünerek şımarrır, verilen nimetin hakkını eda edecek ve şükredek yerde, onunla başkalarına tahakküm kurmaya başlar. Oysaki bazen yoklukla bazen de bollukla imtihan edildiğini unuttur. Rabbimiz de;

بَلِ اللّٰهِ فَاَعْبُدُوْهُ وَكُنْ مِنَ الشّٰكِرِيْنَ ﴿٦٦﴾

“Hayır, yalnız Allah’a ibadet et ve şükredenlerden ol.”¹⁰ buyurarak nimetler karşısında nasıl davranmamız gerektiğini bizlere öğütlemektedir.

Allah Teâla, en seçkin varlık olarak yarattığı bizleri akıl, düşünme ve irade gibi üstün yeteneklerle donatmış, göklerde ve yerde ne varsa hepsini bir lütf olarak hizmetimize sunmuş ve bizlere sayılamayacak kadar çok nimetler vermiştir. Yeryüzü, karasıyla deniziyle, gecesiyle gündüzüyle içerdiği maddi ve manevi bütün nimetleriyle hayatımızı devam ettirmemiz ve ihtiyaçlarımızı karşılamamız için mükemmel bir şekilde düzenlenmiştir. Şu ayet-i kerime bu hakikati çok güzel ifade etmektedir:

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِى الْاَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِاَمْرِهٖ وَيُمْسِكُ السَّمٰوٰتِ اَنْ تَقَعَ عَلٰى الْاَرْضِ اِلَّا بِاِذْنِهٖ اِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرَوْفٌ رَّحِيْمٌ ﴿٦٥﴾ وَهُوَ الَّذِىْ اَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيْكُمْ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَكَفُوْرٌ ﴿٦٦﴾

“Görmüyor musun ki, Allah bütün yerdekileri ve emri uyarınca denizde akıp gitmekte olan gemileri sizin hizmetinize vermiştir. İzni olmaksızın yerin üzerine düşmesin diye göğü O tutuyor. Şüphesiz ki Allah, insanlara karşı çok esirgeyici, çok merhametlidir. O, size hayat veren, sonra sizi öldürecek, daha sonra da diriltecek olandır. Şüphesiz, insan çok nankördür.”¹¹

Bu ayetlerde yeryüzünde var olan her şeyin insanoğlunun hizmetine verildiği, yer ile gök arasındaki dengenin Allah'ın iradesi ve kudretiyle meydana geldiği belirtilmektedir. Ayrıca “görmüyor musun” sözüyle, bizlere verilen nimetlerle, evrendeki muazzam denge üzerinde düşünmemiz istenmekte, kısaca ayet bizi varlıklar üzerinde tefekküre davet etmektedir.

⁷ Nisâ, 4/28.

⁸ İsrâ, 17/11.

⁹ Meâric, 70/19

¹⁰ Zümer, 39/66.

¹¹ Hac, 22/65-66.

Yüce Allah, meali verilen âyetlerde nimetlerini hatırlatarak, bunların karşılığında bizlerden kendine şükretmemizi istemekte, nimeti vereni hiçe sayma, inkâr etme, yerli yerince nimeti kullanmama anlamına gelen nankörlükten de kaçınmamızı emretmektedir. Nitekim bu gerçek başka ayetlerde bizlere şu şekilde haber verilmiştir:

“Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır.”¹²

“Bana şükredin, nankörlük etmeyin...”¹³

“Hani Rabbiniz şöyle duyurmuştu: ‘And olsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir.’”¹⁴

“Eğer şükreder ve iman ederseniz, Allah size niye azap etsin ki? Allah şükürün karşılığını verendir, hakkıyla bilendir.”¹⁵

Şükür, Allah’ın lütfettiği maddi ve manevi sayısız nimetlere karşı, O’na iman, itaat ve ibadet ederek, minnet ve şükran duygularımızı ifade etmektir. Dolayısıyla bir insanın şükür sorumluluğunu yerine getirebilmesi için sadece, “Çok şükür Yarabbi, hamdolsun” gibi dil ile birkaç kelimeyi söylemesi yeterli değildir. Allah’a gerçek manada şükür; kalp, dil ve diğer organlarla birlikte yapılır. Bu itibarla şükür, Allah’ın varlığını, birliğini, yüceliğini ve rızık verici olduğunu ikrar edip, O’na iman etmek ve O’nu sevmektir. Ayrıca O’nu övmek, şükür ifade eden sözleri söylemek, itaat etmek, isyan etmemek, verilen her nimeti Allah’ın razı olacağı biçimde değerlendirmektir. Yine şükür, Allah’ın insana verdiği nimetlerden başkalarını da faydalandırmaktır. Buna göre helal kazancımızın şükürü, zekât, sadaka ve yardımlaşmadır. Öğrendiğimiz faydalı bilgileri önce kendi yaşantımızda uygulayarak başkalarına öğretmek, ilim nimetinin şükürdür. Gençlikteki enerjimizi, insanlığın hizmetine adanarak faydalı birer insan olmak da gençliğimizin şükürüdür.

Allah Teâla’nın tüm nimetleri, O’nun bizlere olan rahmet ve merhametinin eseridir. Hepimiz, Allah’ın sonsuz nimetleriyle hayatımızı devam ettiriyoruz. Kur’an-ı Kerim’de yer alan;

“Göklerde, yerde ne varsa hepsini Allah’ın sizin hizmetinize verdiğini ve açıkça yahut gizlice üzerinizdeki nimetlerini tamamladığını görmediniz mi? Yine de insanlar arasında, hiçbir bilgisi, yol göstericisi ve aydınlatıcı bir kitabı olmadan Allah hakkında tartışıp duranlar vardır...”¹⁶; “Allah sizi, analarınızın karnından siz hiçbir şey bilmez durumda iken çıkardı. Şükredesiniz diye size kulaklar, gözler ve kalpler verdi.”¹⁷ gibi ayetler de, bu hususu açık bir şekilde bize bildirmektedir. Bununla birlikte insan, kendisine hayat veren, yaşaması için tüm imkânları bahşeden Rabbine karşı nankörlük yapmakta, öncelikli var oluş nedeni olan O’nu tanıma ve O’na ibadet etme sorumluluğundan yüz çevirerek gaflet içinde bir hayat yaşayabilmektedir.

Allah Teâla, insanları, şükredip etmemekte serbest bırakmakla beraber, cennet nimetlerini şükredenlere, azabını ise nankörlük edenlere tahsis ettiğini ve sadece

---

¹² Âl-i İmrân, 3/144.

¹³ Bakara, 2/152.

¹⁴ İbrâhim, 14/7.

¹⁵ Nisâ, 4/147.

¹⁶ Lokmân, 31/20.

¹⁷ Nahl, 16/78.

şükreden kullarından razı olduğunu bildirerek onları nankörlükten sakındırmıştır. Bu hususta yüce Rabbimiz şöyle buyurmuştur:

إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَاهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ

رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٧﴾

“Eğer inkâr ederseniz şüphesiz ki Allah sizin iman etmenize muhtaç değildir. Ama kullarının inkâr etmesine razı olmaz. Eğer şükrederseniz sizin için buna razı olur.”¹⁸

Şükür, Allah’ın bize ihsan etmiş olduğu nimetlerin artmasına, isyan ve nankörlük ise bu nimetlerin kaybolmasına sebebiyet verir. Bu nedenle nimetlerin artışı veya yok oluşu bir manada bizim tutum ve davranışlarımıza bağlıdır. O halde, her birimiz Allah’ın vermiş olduğu sayısız nimetlere karşı şükürümüzü belirterek, bunu davranışlarımızla da ispatlamamız gerekir.

Nimetleri düşünürken daima bu nimetleri vereni akıldan çıkarmamalıyız. O nimetleri kaybettiğimiz zaman neden elimizden gittiğini, kötülüklerle karşılaştığımızda da neden başımıza geldiğini düşünmeliyiz. Bu niteliklere de ancak şükreden kullar sahip olurlar. Ayette ise, şükreden kulların sayısının azlığından söz edilmektedir.¹⁹

---

¹⁸ Zümer, 39/7.

¹⁹ Sebe, 34/13.